

МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ

Ванда Катерина Євгенівна

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** розглянуто особливості методики внутрішнього контролю порядку розрахунків з дебіторами, а саме: визначено його основні завдання, етапи проведення та основні методичні прийоми.*

***Ключові слова:** внутрішній контроль, розрахунків з дебіторами, етапи перевірки, методичні прийоми*

Нині важливим елементом у діяльності будь-якого підприємства, який забезпечує ефективність, економічність та дотримання законності його діяльності є відповідним чином налагоджена система внутрішнього контролю. Тобто контроль за процесами діяльності підприємства, зокрема за розрахунковими операціями, у тому числі розрахунків з дебіторами.

Внутрішній контроль розрахунків з дебіторами - це система процедур та політик, які встановлюються на підприємстві для забезпечення точності та вірогідності розрахунків дебіторами.

Метою внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами є встановлення законності, достовірності і доцільності здійснення розрахунків і правильності їх відображення в обліку. Внутрішній контроль розрахунків з дебіторами - це система процедур та політик, які встановлюються компанією для забезпечення точності та вірогідності розрахунків з клієнтами (дебіторами) [1, с. 313; 2, с. 12-13; 3].

Основними завданнями проведення внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами є [4, с. 19; 5]:

- перевірка правильності визначення дебіторської заборгованості на початок періоду;
- звірка дебіторської заборгованості, перевірка правильності виникнення та погашення дебіторської заборгованості, перевірка правильності класифікації дебіторської заборгованості, перевірка сум відвантаженої готової продукції покупцям сумам отриманої оплати;
- перевірка правильності оформлення первинних документів, перевірка правильності нарахування та списання резерву сумнівних боргів, перевірка правильності кореспонденції рахунків;
- перевірка правильності оформлення довіреностей при розрахунках з дебіторами;
- перевірка правильності визначення залишку дебіторської заборгованості на кінець періоду;
- регулярне проведення планових і раптових інвентаризацій розрахунків із дебіторами;

- регулярне проведення планових і раптових інвентаризацій розрахунків із дебіторами.

Основні етапи внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами можуть включати наступні кроки:

1. Оцінка ризиків - оцінка потенційних ризиків, пов'язаних з розрахунками з дебіторами, включаючи можливість заборгованості з боку клієнтів, невірність в обліку платежів тощо.

2. Розробка політики розрахунків з дебіторами - розроблення політики, яка визначає процедури та стандарти роботи з дебіторами, включаючи процедури розрахунків, управління заборгованістю, збір даних тощо.

3. Визначення відповідальних осіб - призначення відповідальних осіб за виконання процедур контролю розрахунків з дебіторами.

4. Перевірка документації - перевірка наявності та достовірності документів, що стосуються розрахунків з дебіторами, включаючи рахунки-фактури, договори, квитанції тощо.

5. Перевірка розрахунків - перевірка розрахунків з дебіторами на наявність помилок та заборгованості з боку клієнтів.

6. Аналіз звітності - аналіз показників фінансової звітності, зокрема що стосується розрахунків з дебіторами.

7. Оцінка ефективності - оцінка ефективності системи внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами та її відповідність вимогам законодавства.

8. Узагальнення результатів контролю та виявлення причин зафіксованих порушень.

Так, джерела інформації внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами включають: первинну документацію, облікові реєстри та звітність підприємства.

Дослідження показують, що велику кількість ймовірних порушень та зловживань на підприємстві можна виявити за допомогою методичних прийомів внутрішньогосподарського контролю. На вибір певного методу внутрішнього контролю впливає велика кількість факторів. Серед них виділив найголовніші: наявність внутрішньофірмових стандартів, види діяльності підприємства, використання ЕОМ у контролі.

Для внутрішньогосподарського контролю розрахунків з дебіторами слід застосовувати такі методичні прийоми [6]:

1. Документальна перевірка: перевірка документів за формальними ознаками, за змістом, арифметична перевірка, зустрічна перевірка, Оцінка законності й обґрунтованості господарських операцій.

2. Фактична перевірка у вигляді проведення інвентаризації, отриманні письмових пояснень та довідок.

Загалом, доцільно вдосконалити систему контролю розрахунків з дебіторами, зокрема шляхом:

1. Систематичного моніторингу дебіторської заборгованості: підприємство має сформувавати та налагодити таку систему, що дозволить здійснювати моніторинг заборгованості та прогнозувати терміни її погашення.

2. Створення процедур взаємодії з клієнтами: підприємство має розробити процедури взаємодії з клієнтами щодо заборгованості, такі як повідомлення про заборгованість та узгодження платіжних термінів. Це дозволяє зменшити заборгованість та відсутність платежів.

3. Аналізу заборгованості та відшкодування збитків: підприємство має розробити процедури аналізу заборгованості та вживати заходів щодо відшкодування збитків, які виникають у зв'язку зі заборгованістю.

4. Автоматизації процесів: підприємство має використовувати програмні рішення та інші технології для автоматизації процесів контролю дебіторської заборгованості. Це дозволяє швидше та ефективніше моніторити заборгованість та зменшувати ризики неплатежів.

Таким чином, правильно організований внутрішній контроль за своєчасністю, повнотою й юридичною обґрунтованістю розрахунків з дебіторами – запорука успішного розвитку, стабільності та стійкості вітчизняних підприємств в умовах сучасного бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Акімова Н.С., Топоркова О.В. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості. *Бізнес Інформ*. 2017. №11. С. 312–317.

2. Бурова Т.А., Волошина В.В. Проблеми та перспективи розвитку системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2014. Вип. 5.3. С. 11–15.

3. Москалюк Г.О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку. *Ефективна економіка*. 2013. №3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1899> (дата звернення: 11.03.2023).

4. Меліхова Т.О. Методичні засади внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. *Агросвіт*. 2019. №9. С. 17-24.

5. Пугаченко О.Б., Зарудна Н.Я. Внутрішній контроль порядку відображення в обліку дебіторської заборгованості. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 37. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/1244-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1197-1-10-20220515.pdf> (дата звернення: 11.03.2023).

6. Маркова Т.Д., Головаченко Л.М., Стрепенюк М.М., Римар Г.А. Особливості внутрішньогосподарського контролю розрахунків з покупцями та реалізації готової продукції. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Т. 10, Вип. 3. С. 83-93.

Abstract: the peculiarities of the methodology of internal control of the order of settlements with debtors are considered, namely: its main tasks, implementation stages and main methodical techniques are defined.

Keywords: internal control, settlements with debtors, verification stages, methodological techniques

Науковий керівник:

Сирцева С.В.,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет